

Маданиятка салым кошкон тасмалар

Уландысы 2-бетте

Ветеринария факультетинен ийгиликтүү баяндама

Уландысы 2-бетте

ГЕЗИТИ **Манас**

КТМУ студенттик практикалык гезити

Февраль 2017 / Саны: 56

www.manas.edu.kg

Комузга жан киргизген чебер уста

ЭМИЛБЕК ШАРШЕНБАЕВ

Комуз – кыргыздардын ыйык аспабы. Анын мукамдуу добушу өзгөчө. Комуздун 4000 жыл тарыхы бар. Азыр илгеркидей комуз усталары аз, бирок уучубуз куру эмес. Алардын бири, комузга жан киргизген уста – Эмилбек Шаршенбаев. Анын чакан бөлмөсүндөгү комуздар дүйнөсүнө баш багып, устаканасында мейманда болдук. Устанын өз колунан чыккан комуздун күүсүн тыңшадык.

Уландысы 4-бетте

“Манас” университетинин ЧОҢ ИЙГИЛИГИ

Кыргыз-Түрк “Манас” университетинин Кесиптик жогорку мектеби Кыргызстандын алгачкы электр кубаты менен жүрүүчү автоунаасын өндүрдү.

Уландысы 2-бетте

Уландысы 3-бетте

Коммуникация факультети бир катар сыйлыктардын ээси болду

Футболдун жынысы барбы?

Уландысы 7-бетте

“Манас” университетинин чоң ийгилиги

Кыргыз-Түрк “Манас” университетинин Кесиптик жогорку мектеби Кыргызстандын алгачкы электр кубаты менен жүрүүчү автоунаасын өндүрдү.

Кыргыз-Түрк “Манас” университетинин Кесиптик жогорку мектеби Кыргызстандын алгачкы электр кубаты менен жүрүүчү автоунаасын өндүрдү. “Авто унааларды оңдоо жана тейлөө” бөлүмүнүн окутуучулары жана студенттери тарабынан чыгарылган унаа, болгону 7 сом турган 2,5 сааттык заряд алып, 70 чакырым жолду басып өтө алат.

Кыргызстанда биринчи жолу өндүрүлгөн электр унаасы, Кесиптик жогорку мектебинин окутуучулары, доцент Бүлент Байрактар жана Мехмет Руштү Чифтчинин “Күйүүчү май керектелген автоунааны электр энергиясы аркылуу жүрүүчү транспортко айлантуу менен экономикага салым кошуу” долбоорунун негизинде ишке ашырылган. Аталган автоунаа студенттердин жардамы менен баш-аягы 8 айга жакын убакытта даяр болуп, ага болжол менен 9 миң доллар сарпталды.

Долбоордун негизги максаты, Кыргызстанда болобу, Түркияда болобу электр кубаты менен жүрүүчү автоунаа

өндүрүүгө болгон мүмкүнчүлүктү көрсөтүү дейт долбоордун жетекчилеринин бири Байрактар: “Азыркы учурда дүйнөдө нефтинин болгону 37 жылдык запасы калды. Ал түгөнгөндөн кийин күйүүчү май керектелген унаалардын баары жарактан чыгат. Ошондуктан окумуштуулар күйүүчү майды алмаштыра турган энергия булактарын изилдеп жатышат. Кыргызстан да, Түркия да күйүүчү майга көз каранды өлкөлөрдүн катарында. Электр энергиясы болсо бул өлкөлөрдө салыштырмалуу арзан жана оңой жолдор менен өндүрүлгөндүктөн, электр кубаты менен жүргөн автоунааларды чыгаруу баарыбызга пайдалуу. Биз бул долбоор аркылуу келечекте күйүүчү майга болгон көз карандылыкты жоюуну максат кылабыз”, - деди ал.

Долбоордун жетекчилеринин дагы бири Чифтчи, долбоордун ишке ашуу этаптары тууралуу маалымат берди. “Негизи бул долбоорду ишке ашыруубузга себепчи университеттин ректору, профессор Себахаттин Балжы болду. Андан кийин

долбоорду кантип иш жүзүнө ашыруу керектигин Кесиптик жогорку мектебинин мүдүрү, доцент Бүлент Байрактар менен акылдашып, студенттер менен биргеликте жумушчу тобун түздүк”, - деди Чифтчи. Ал кээ бир керектүү тетиктер Кыргызстанда жок болгондуктан, Түркиядан алдырууга туура келгенин, Электр кыймылдаткычтарды жана батареяларды Кытайдан алдырышканын да кошумчалады.

Долбоорду ишке ашырууда активдүү катышкан студенттер Айдын Санташев, Чыңгыз Сарыбаев жана Нурсултан Жантаевдар университетти бүтүрүп кеткен. Бирок алар долбоорду ишке ашырууда үйрөнгөн тажрыйбалары азыркы жумуштарында жеринде абдан пайдасы тийип жатканын белгилешти. Студенттердин бири Нурсултан Жанталиев болсо авто унааларды оңдоо жана тейлөө тармагында иштегендиктен, келечекте өзү да электр кубаты менен жүргөн автоунааларды чыгаргысы келет.

Долбоордун негизинде чыгарылган автоунаа, электр кубаты менен

Кабар борбору

иштегендиктен, абаны булгабай, жаратылышка зыянын тийгизбейт. Өзгөчө от алдырган учурда ашыкча үнү жок.

Кыргыз-Түрк “Манас” университетинин Кесиптик жогорку мектеби мындан мурун да бир катар ийгиликтүү иштерди аркалап келишкен. Электр кубаты менен жүргөн автоунаадан мурун “Гөкард” аттуу бир кишилик унаа жана жер кыдырууга ылайыкташтырылган дагы бир унаа өндүрүлгөн. Ал эми азыркы учурда электр кубаты менен жүргөн автоунаа үчүн патент алуу иштери менен алек болгон Кесиптик жогорку мектеби, эми күндүн энергиясы менен иштей турган унаа чыгарууну көздөөдө.

Жанара Кайыпбекова & Айдана Топчубаева

Ветеринария факультетинен ийгиликтүү баяндама

“Кыргыз Республикасынын өнүгүү этабында тамак-аш жана анын коопсуздугу” аттуу семинарда “Манас” университетинин Ветеринария факультетинин “НАССР” (Коркунучтарды анализдөө жана критикалык контролдук чекиттерин аныктоо) системасы тууралуу баяндамасы көпчүлүктүн көңүлүн бурду.

Дүйнөлүк тамак-аш күнүнө жана FAOnун (Тамак-аш жана айыл-чарба уюму) түзүлгөнүнүн 71 жылдыгына карата Кыргыз Республикасынын Айыл чарба жана мелиорация министрлиги тарабынан “Кыргызстанды туруктуу өнүктүрүүдө тамак-аш коопсуздугун камсыз кылуу” аттуу семинар өткөрүлдү. Өкмөт жетечилери катышкан семинарда тамак-аш коопсуздугу, климаттын өзгөрүүсүн

тамак-аш өндүрүүгө тийгизген таасири ж.б темалардын тегерегинде баяндамалар окулду. Аталган семинарда “Манас” университетинен профессор Аскарбек Түлөбаев “Кыргызстанда мал чарбачылыгын өнүктүрүү жана азыркы абалы” аттуу баяндамасы менен, профессор Үмүт Гүрбүз “Кыргызстанда тамак-аш өндүрүмү жана НАССР системасынын колонулушу” аттуу баяндама менен катышышты. Семинарда өзгөчө НАССР системасы кызуу талкууланып, аны кызматкерлерге үйрөтүү үчүн атайын программа ачуу керектиги тууралуу сунуштар айтылды. Семинарда Ветеринария факультетинин ага окутуучулары бул темага байланыштуу атайын билим берүү долбоорун пландап жатышканын кошумчалашты.

Кабар борбору

Маданиятка салым кошкон тасмалар

2017-жылдын 20-февралында Чыңгыз Айтматов атындагы кино үйүндө 5 кыска метраждуу тасманын бет ачар аземи болуп, андан кийин Кыргыз-Түрк “Манас” университети жана Кинематография департаментинин ортосунда эки тараптуу кызматташуу меморандумуна кол коюу боюнча сүйлөшүүлөр жүрдү.

Иш-чарада Кыргыз-Түрк “Манас” университетинин Коммуникация факультетинин бүтүрүүчү - режиссерлору Айжамал Болотова «Лунная соната», режиссер Фарид Сейталиева «Кичинекей манасчы», режиссер Эльнура Ташбаева «Тамчы», режиссер Мээрим Догдурбекова «Бакыт» жана Зирегуль Кувандык кызынан «Түнкү конок» аттуу 5 кыска

метраждуу фильми көрсөтүлдү. Аталган тасмалар студенттердин дипломдук иштери. Тасмалар Кыргыз-Түрк “Манас” университети жана “Айтыш фильм” киностудиясы менен биргеликте тартылган.

Иш-чарада Кинематография департаментинин директору Мукталы Бектеналиев бул тасмалар өлкөбүздүн Президенти Алмазбек Атамбаев тарабынан жарыяланган “Ыйман, адеп жана маданият” жылына арналганын, Кыргыз-Түрк «Манас» университети Кыргызстандын маданиятына, кино искусствосунун өнүгүшүнө салым кошуп, кадрларды гана даярдап келбестен, мыкты чыгармаларды жаратып жатканы

кубандыарын баса белгиледи.

Университеттин ректору, профессор Себахаттин Балжы окуу жайда мыкты окутуучулар эмгектенээрин жана окуу жай ар дайым өзүнүн таланттуу бүтүрүүчүлөрү менен сыймыктанаарын, ал эми биринчи проректор, профессор Асылбек Кулмырзаев окуу жайдын максаты өлкөнүн маданиятына салым кошуу экенин, келечекте кыргыз элин тааныткан кыргыз киносун өркүндөтүп, “кыргыз кереметин” улантып, таланттуу инсандардын жолун жолдогон мыкты жаштарыбыз чыгат деп ишенерин билдиришти.

КРнын Маданият, маалымат, туризм министринин орун басары Фархад Бекманбетов, Кинематографисттер союзунун төрагасы Таалай Кулмендеев, ЖК депутаты Садык Шер-Нияз жана «Айтыш фильм» студиясынын башчысы Акжол Бекболотов да сөз сүйлөп, КТМУнун кино тармагына кошкон салымы жогору жана кадрларды даярдоо жагынан алдыда экендигин белгилешти. Ошондой эле беш жыл бою студенттерге билим, таалим-тарбия берип келген ага окутуучу студенттердин жетекчиси Артык Сүйүндүков: «4-5 жылдан бери “Айтыш

фильм” киностудиясы жана кыргыз фильми менен кызматташып келебиз. КТМУнун дипломдук иште тартылган фильмдери эл аралык фестивалдарга катышып, 150 эл аралык сыйлыкка ээ болду.

Иш-чаранын алкагында Кинематография департаментинин директору Мукталы Бектенев менен КТМУнун ректору Себахаттин Балжы жана биринчи проректору Асылбек Кулмырзаевдердин ортосунда кинематография тармагында таланттуу жаш кадрларды колдоо, кыска метраждуу жана документалдык кинолорду, рекламалык роликтерди тартуу жана анимация жаатында бирге иш алып баруу максатында эки тараптуу кызматташуу меморандумуна кол коюу боюнча сүйлөшүүлөр жүргүзүлдү.

Асел Моконова

Коммуникация факультети

бир катар сыйлыктардын ээси болду

Айдын Доган фестивалынан коммуникация факультетине сыйлык

Кыргыз-Түрк «Манас» университетинин коммуникация факультетинин радио телевидение жана киноискусство бөлүмүнүн 3-курсунун студенти Асел Акматалиеванын кыргыз шырдагын баяндаган эки мүнөттүк телерепортажы Туркиянын Стамбул шаарында өткөрүлгөн 28-Айдын Доган жаш медиачылар фестивалында 3-орунга ээ болду.

Айдын Доган фонду коммуникация факультетинин студенттерин колдоп сапаттуу медиа кызматкерлерин тарбиялоо максатында жыл сайын уюштурулган бул фестиваль быйыл да кызуу өттү. Быйыл бул сынакка 37 университеттин коммуникация факультеттеринен жалпысынан 1295 студент 772 эмгеги менен катышып, анын ичинен 118и гана сыйлыкка татыктуу болду. Сыйлыктар гезит макаласы, аудио-визуалдык, интернет журналистика жана коом менен байланыш сыяктуу 6 категорияда каралды.

Фестивалга визуалдык категория боюнча телерепортаж багытында катышкан Кыргыз-Түрк «Манас» университетинин коммуникация факультетинин радио, телевидение жана киноискусство бөлүмүнүн студенти Асел Акматалиева буларды айтты: «Бытыр июнь айында сынак жүрүп жатканын угуп, эмгегимди жөнөткөм. Өткөн ай финалга жолдомо алдың деп кабар беришти. Аябай кубандым. Жарым финалдан жалпысынан 17 студент өткөнүн

көрүп, байгелүү орунга жете албайм го деп ойлогом. Бирок эмгегим калыстардын көзүнө илинип, 3-орунга ээ болду. Жеңишим үчүн артымда жөлөк болуп, колдоо көрсөтүп турган мугалимдериме ыраазычылыгымды билдирем».

Асел Акматалиеванын «Кыргыз шырдагы» аттуу телерепортажында Кыргызстандын Ат-Башы районунда уштурулган V улуттук шырдак фестивалы чагылдырылган. Студентке телерепортаж тартууда өз тажрыйбасы менен тең бөлүшүп, колдоо көрсөткөн коммуникация факультетинин ага окутуучусу Стамбулбек Мамбеталиев болгон.

Фестиваль Стамбул шаарында орун алган Кадир Хас университети Жибали кампусунда уюштурулду. Сыйлык тапшыруу аземине коммуникация факультетинин деканы Хамза Чакыр, радио, телевидение жана кино бөлүмүнүн башчысы Молдосейт Мамбетакунов жана ага окутуучусу Стамбулбек Мамбеталиев катышып келишти.

Буга чейин Кыргыз-Түрк «Манас» университетинин коммуникация факультети жаш медиа адистеринин фестивалында аудио жана визуалдык багыт боюнча бир нече жолу сыйлыкка ээ болушкан.

Гулиза Урустамбек кызы

Интернет

Коммуникация факультети 2016-2017-окуу жылынын жазгы семестринде эки сыйлыкка ээ болду. Алгач эле коммуникация факультетинин радио телевидение жана киноискусство бөлүмүн 2016-жылы аяктаган Касиет Жолдошбекова «SIER» кайрымдуулук мекемеси уюштурган «Ааламдарга кайрымдуулук» аттуу Эл аралык кыска метраждуу тасмалардын фестивалында «Жалгыздык» тасмасы менен биринчи орунду жеңип алса, муну менен катар эле радио, телевидение жана киноискусство бөлүмүнүн 3-курсунун студенти Асел Акматалиева 28-Айдын Доган жаш медиа адистери фестивалында визуалдык категория боюнча телерепортаж багытында 3-орунду багындырды.

Туркияда өткөн «Ааламдарга кайрымдуулук» аттуу Эл аралык кыска метраждуу тасмалардын фестивалында университетибиздин сыймыгы Касиет Жолдошбекова баш байгени алды.

«SIER» кайрымдуулук мекемеси тарабынан быйыл 3-жолу уюштурулуп жаткан эл аралык фестивалга жалпысынан дүйнө жүзүнөн 143 тасма катышып, алардын ичинен 15и гана финалга чыккан. Финалда жети тасма байгелүү орундарга ээ болгон.

Фестивалга коммуникация факультетинин радио, телевидение жана киноискусство бөлүмүнүн былтыркы бүтүрүүчүсү Касиет Жолдошбекова өзүнүн дипломдук иши катары тарткан «Жалгыздык» тасмасы менен катышкан. Тасмада элетте күн кечирген жалгыз бой аялдын тагдыр-турмушу баяндалат. Жаш режиссер тасманын идеясы «Сорос» фондунун «Кичи шаарлар» долбооруна катышып жүргөн учурунда жаралганын мындайча баяндап берди:

«Курбум экөөбүз Талас шаарына кыска метраждуу фильм тартканы барганбыз. Айылдарды кыдырып жүрүп, багар-көрөрү жок жалгыз жашаган карылар элетте көп экенин байкадым. Жаштардын басымдуу

бөлүгү айылды таштап, шаарларга же башка өлкөлөргө иштеп кетишкен. Ошолорду көрүп жалгыз адамдардын турмушун чагылдырган тасма тарткым келди. Бул жөнүндө көп ойлондум. Айыл ичинде коңшулар бирин-бири чайга чакырып, жалгыздыкты адам сезбейт. Бирок, баары бир өз үйүндө төрт дубалда камалып отурганда жалгыздык жанга батат».

Фестивалда баш байгени алганы үчүн Касиет Жолдошбекова 7000 доллар өлчөмүндөгү акчалай сыйлыкка ээ болду. Ал бул тасмасын тартууга «Кыргызфильмдин» башкы редакторунун жардамчысы Токтобек Үсенов, коммуникация факультетинин окутуучулары Молдосейт Мамбетакунов, Стамбулбек Мамбеталиев, оператор Чыңгыз Сулумбеков жана тасманын баш каарманы Жамиля Сыдыкбаева көмөктөшкөнүн айтып, аларга терең ыраазычылыгын билдирип өттү.

Эскерте кетсек, Касиет Жолдошбекова 2016-жылы Кыргыз-Түрк «Манас» университетинин радио, телевидение жана киноискусство бөлүмүн артыкчылык диплому менен аяктаган. Учурда Туркиядагы Анкара шаарындагы Мармара университетинин журналистика бөлүмүндө магистратурада билимин улантып жатат.

Жанара Каденова

Коммуникация факультетинин

«SIER» кайрымдуулук уюмунан алган сыйлыгы

Комузга жан кирт

ЭМИЛБЕК ШАРШЕМБАЕВ

Касым Догуш Кылыч

Алгачкы комузумду багыбыздагы өрүктөн жасагам

Комуз жасаганды да, комузда кол ойнотуп, чеберчилик менен чертүүнү да Эмилбек атасынан үйрөнгөн. “Ыраматылык атам комузду мыкты черткен чоң талант эле. Балалыгымдын көпчүлүгү атам менен өттү. Анын жан дили менен жасаган бул өнөрүнө мен да кызыгып көңүл төшөп калгам. Бала кезимде корообузда өрүк багыбыз бар эле. Бир күнү атам бир өрүктү чаап, жарымын өзү алып, жарымын мага берди. Ошол күндөн баштап ушул өнөрдүн артынан түштүм. Ошондо 9-класста окучумун. Ошол жасаган комузду азыр да үйдө сактап жүрөм”.

Ар бир комуз – жаңы тажрыйбам

Комуздун кандай жасалганына күбө болуп, Эмилбек устанын комузга өтө аяр мамиле жасаганын көрдүк. Комузду жасап жатып: “Комуз жасоо өзүнчө чоң

искусство. Комуз устасы үчүн өзгөчө сапат талап кылынат. Ар бир комуз жандуу. Ал жаңы төрөлгөн ымыркай сыяктуу. Ар бир комузга чоң эмгек менен көп убакыт жумшайм. Мен үчүн адам көңүлү канчалык кымбат болсо, комуздуку да дал ошондой. Көңүл, эмгек, сүйүүнү талап кылат. Ушуга чейин 500гө жакын комуз жасадым. Бирок ар бири өзгөчөлөнүп турат. Демек, жасаган ар бир комузум – жаңы тажрыйбам. Ар бир комуздун жасалышы жаңы нерселерди үйрөтөт.

Күүлөр – жашоодогу кубанычтын же жоготуунун жарчысы

Убакыттын куштай учушу менен бир да нерсе өзгөрүүсүз калбайт. Убакыт баарын өзгөртөт, алмаштырат. Комуздун да тагдыры ошондой. Эмилбек илгеркидей күүлөр азыр чыгарылбай жатканына өкүнөт: “Өткөн заман менен салыштырганыбызда, комуз күүлөрү да өзгөрүлдү. Мисалы, классик комузчулар Токтогул Сатылганов, Атай Огонбаев,

Карамолдо Орозовдун комуздарын алсак, алардын сырткы көрүнүшү азыркылардыкынан айырмаланып турат. Бирок, негизги айырмачылык комузчулардын комузга, күүгө карата мамилесинде. Илгери комузда сезимдерди, рухту, жан-дүйнөнүн абалын чагылдырган күүлөргө маани берилчү. Өкүндүргөнү, азыр андай мамиле дээрлик жокко эсе. Ошондуктан мен да өзүмдүн “Жайлоодо” деген күүмдө ички сезимимди күү ыргагына салгым келген. Комуз күүсү жашоодогу кубанычтын же жоготуунун жарчысы болушу керек. Бирок, бүгүнкү күндө ушул өңдүү асыл нарктарыбыз жоголуп баратканына кейийсин.

Комуз да бала сыяктуу туяк

Ар бир адам бул дүйнөдө бир из калтыргысы келет. Балким ошондондур, Эмилбек өзү жасаган ар бир комуздун ичине кол тамгасы менен бүтүргөн күнүн жазып калтырат. “Келерки муун сени жасаган иштериң аркылуу эстейт. Мен

жасаган комузду колуна алгандар аны ким, качан жасаганын билгени жакшы дейм. Комуз сыяктуу бала да ата-эне үчүн бир эскерме, туяк десек болот. Балдарыма жакшы тарбия берүү үчүн аларга үлгү болууга аракеттендим. Дүйнөдөн өтсөм, тарбиялаган балдарым, ушул комуздарым менен мени эскеришет да. Бул жашоодо бай болосуңбу же жакырсыңбы, балдарыңа жакшы тарбия бере албасаң, элге пайдалуу эмгек калтырбасаң, өмүрдүн текке кеткени ошол”.

Муундан-мунга өткөрүлгөн мурас

Кыргызда “Аккан арыктан суу агат” деген сөз бар. Анын сыңарындай, атасынын өнөрүн баласы аркалап калат. Эмилбек уста да өзүнө окшогон уста чеберлерди даярдап артынан калтыргысы келет. Ал үчүн туулган жери болгон Куланак айылында 3 жыл комуздан сабак да берген. Бирок тагдыр ташы Бишкекке ооп көчүп келген. “Учурда атам сыяктуу

ГИЗТЕН ЧЕБЕР УСТА

Комуз – кыргыздардын ыйык аспабы. Анын мукамдуу добушу өзгөчө. Комуздун 4000 жыл тарыхы бар. Азыр илгеркидей комуз усталары аз, бирок уучубуз куру эмес. Алардын бири, комузга жан салган уста – Эмилбек Шаршенбаев. Анын чакан бөлмөсүндөгү комуздар дүйнөсүнө баш багып, устаканасында мейманда болдук. Устанын өз колунан чыккан комуздун күүсүн тыңшадык.

Касым Догуш Кылыч

Касым Догуш Кылыч

мен да балдарым менен уста-шакирт мамилесин кармаам. Улуу кызым комузда жакшы ойнойт, каалоосу күчтүү. Ким билет, балким келечекте алардан мыкты комузчу чыгар. Бир канча окуучума комуздан сабак берем. Комузду мен нота менен эмес, угуп үйрөндүм. Окуучуларыма да нотасыз үйрөтөм. Бул ыкма менен кыска убакыттын ичинде эле комузду сезип черткенди үйрөнсө болот. Комуз чертүүнү каалагандардын арасында жаштар да, улуу муундун өкүлдөрү да бар”.

Комуз – менин сүйгөн ишим

Илгери чебер устанын колунан чыккан комуздун куну жылкынын баасындай эле. Азыр андай эмес. Жасаган комуздарынан түшкөн киреше албетте, тиричиликке жете бербейт. Ошондуктан Эмилбек уста кээде такси айдай коюп акча табат. Комуздан жетишерлик киреше табасызбы деген суроого: “Комуз – менин сүйгөн ишим. Ал ишти материалдык пайда үчүн жасабайм. Комуз менин жан дүйнөмдү эргиткен, эс

алдырган жан досум. Атам өлгөнчө ушул иш менен алпурушуп жашады. Мен да атам сыяктуу өмүр бою комуз менен алектенем. Азыр такси айдасам дагы, комузум ар дайым жанымда. Кээде кардарларыма комуз чертип берем, өзүм да эс алып, эргийм. Комузсуз жашоомду элестете албайм”.

Комуз бир күнү дүйнөлүк деңгээлде тааныларынан шегим жок

Эмилбек агай комуз устачылыгын жайылтуу үчүн колунан келген бүт аракетин жасап келет. Анын максаты – комузду муундан-муунга мурас катары калтыруу. Уста комуздун келечеги тууралуу мындай оюн айтат: “Биз эркиндигибизди жана каада-салтыбызды ыйык туткан элбиз. Нарк-насибибизди унутпай, каада-салтыбызды муундан-муунга өткөрүп келебиз. Комуз кыргыз элинин эң баалуу аспабы. Комуздун кыргыз маданиятындагы опол тоодой

ордун түшүнгөн адам гана аны черткенди үйрөнгүсү келет. Жаштардын арасында комуздун баалуулугун түшүнгөн, үйрөнүүнү каалагандар жок эмес. Бирок алардын санын дагы арттырыш керек. Азыр аймактарда комуз жасаган бир канча чебер уста бар. Бирок шаарда туулуп өскөн жаштар комузду баалап, кызыга беришпейт. Муну батыштын таасири деп айтар элем. Өзүбүздүн маданиятыбызды баалабай, аларды карайбыз. Бул албетте, кейиштүү көрүнүш. Бирок, үмүтүмдү үзбөйм. Кыргыз болгон жерде, комуз да сөзсүз бар болот. Улуттук символубуз болгон комуз бир күнү дүйнөлүк деңгээлде

тааныларынан шегим жок”.

Комуз, боз үй, калпак, “Манас” эпосу – маданиятыбыздын айрылгыс бөлүктөрү. Булар илгертен бери келе жаткан алмаштыргыс баалуулуктарыбыз. Булардын ар бири ата-бабаларыбыздын жашоосун чагылдырган күзгү. Булар көздүн карегиндей сакталышы керек. Бүгүнкү күндүн милдети ушул. Ааламдашкан дүйнөдө комуз күүсү менен жүрөктөргө кыргыз дүйнөсүн жеткирүү алмаштыргыс өнөр...

Ветеринария факультетинин тунгуч бейтаптары

Кампустастагы иттер

Кышында жылуу үйдө же болбосо кеңседе отуруп, сырттагы айрым көйгөйлөргө көп деле кызыга бербейбиз. Ошондуктан, кыш чилдесинде суукка тоңуп, ачка-ток жүргөн жаныбарларды капарга албашыбыз ыктымал. Биз бүгүн сиздер менен эч кимдин капарына алынбаган студенттик шаарчабыздын айланасында жашаган жолбун иттер жөнүндө ой бөлүшкүбүз келди.

Алар алыста эмес, жаныбызда, биз окуп, иштеп жаткан кампуста эле жүрүшөт. Алардын ээлери жок. Андыктан ушул кампуста окуп-иштегендердин колун карашат. Ошол үчүн алардын курсагын тойгузуу, бир аз да болсо ыңгайлуу шарт түзүп берүү, ооругандарын дарылоо жоопкерчилигин мойнубузга албасак болбос. Кампусубузду башпаанек кылган, башка барар жери жок иттердин үнсүз зарын угуу бери болгондо адамдык парзыбыз. Биз, «Манас» гезитинин командасы катары деги алар үчүн эмне кылсак болот деген суроого жооп издеп көрдүк.

айыктырып, жардам берген болобуз. Бул жандыктардын биринин да ээси жок. Аларды багып алуу, кароо, жарасын айыктыруу кесиптик да, инсандык да парзыбыз. Менин жана ветеринар досторумдун жасаган бул иштери окуу жайыбыз тарабынан жүктөлгөн милдет эмес, жеке демилгебиз менен жасалган иш. Мекеме катары бул жандыктарды багып алууга, кароого, толук ветеринардык жардам көрсөтүүгө мүмкүн болбой жатат. Себеби, мүмкүнчүлүгүбүз чектелүү, клиникабыз болсо өтө чакан. Бирок, жеке өзүбүз колубуздан келишинче аларга жардам берип, ооруп калса, карайбыз».

Кампустастагы иттер ооруп калбасын, ачка калбасын деп университеттин студенттери менен мугалимдери колдон келген жардамын аяшпайт. Айрыкча, студенттер ашканадагы артып калган тамактарды чогултуп, кампустастагы иттерге алып чыгып беришет. Университеттин мугалимдери да иттер үчүн атайын сүт, эт азыктарын сатып алып келип берген учурлар көп. Бирок, бул иттердин милдетин бүтүндөй алган кожоюну болбогондуктан, алар каралбай калган учурлар да болот. Ошондуктан, иттердин бирде ток, бирде ач калышы турган иш. Кышкы суукта алардын өз алдынча тамак таап жеши да кыйын. Ошондуктан биздин алдыбызда ачка-ток калып, колубуздун караган кампусубуздагы иттерди тамак-аш менен туруктуу камсыздоо маселеси турат.

Кыштын күндөрү иттердин сууктан сактаган туруктуу жашаган жери да жок. Суукта ачка-ток калган башпаанеги жок иттерге өтө эле кыйын. Кампус ичинде азыркы тапта алар үчүн атайын жашай турган жер каралган эмес, андыктан жолбун иттер түнкү аязда тоңуп калышы да мүмкүн. Ошондуктан, айрыкча кыш айларында алардын курсагын тойгузуу, аларга жашай турган шарт түзүп берүү өтө маанилүү иш.

Жоопкерчилик жок, өзүмчүлдүк көп

Университеттин ректору профессор Себахаттин Балжы да студенттер менен болгон жолугушууда кампустастагы иттердин абалы тууралуу кеп козгогон жайы бар.

бардык жандыктардын жоопкерчилиги адамдын колунда. Кампустастагы иттердин жоопкерчилиги да биздин колубузда», - деди профессор Себахаттин Балжы.

Жакшы өрнөктөр да жок эмес

Дүйнөдө университеттердин кампустарында жашаган кожоюну жок иттер тууралуу көп өрнөк ала турган окуялар бар. Буга Түркиядагы Карадеңиз Техникалык университетинин кампусунда болуп өткөн Гоби аттуу ит тууралуу окуя мисал боло алат. Бир жолу кычыраган аязда сууктан качып, университеттин дарсканаларына чейин кирип барган Гобини мугалимдердин бири сыртка чыгарайын дейт. Ошондо итке боору ооруган студенттер итти суукка чыгарууга каршы турушат. Студенттер муну менен эле чектелишпей, Гобиге студенттик билет да чыгартууга жетишишкен экен. Студенттик билетке ээ болгон Гобиге жаштар менен бирге сабактарга катышууга да уруксат берилет. Ушуга окшош дагы бир окуя Калифорнияда болуп өтөт. Мектепке байыр алган Бубба аттуу мышыкка ошол мектеп жетекчилиги маалым кат берип, ага меткептин эшигин ачышыптыр. Муну менен эмне айткыбыз келет. Университетибиздин кампусунда жашаган биздин иттерге да ушул сыяктуу өрнөктүү иштер жасалып, камкордук колун сунган адамдарыбыз көп болсо деген изги тилекти айткыбыз келет.

📷 Чагатай Чаган Йылмаз

Ветеринария факультетинин биринчи пациенттери

Жолбун иттер кампуста көбүнчө ветеринария факультетинин жана эски жатакананын айланасын акмалашат. Себеби аларга көбүнчө ушул жердегилер көңүл буруп, тамак беришет. Ветеринария факультетинин студенттери бир жагынан, кесиптик кызыкчылыгынан улам, экинчи жагынан көңүл кыйбагандан жолбун иттерди карап багышат. Болочок мал доктурлар ооруп калгандарын дарылап, бычып, жаракат алгандарына биринчи жардамды көрсөтүп турушат. Колдон келишинче аларга шарт түзүп берип, курсактарына кам көрүп турууга аракет кылышат. Ветеринария факультетинин 2-курсунун студенти Эрдем Кайхан кампустастагы иттерди айыктырып, практикадан да өтөбүз дейт: «Кампуста жашаган иттер ооруган жана жаракат алган учурларында алгачкылардан болуп жардам беребиз. Ушинтип бир тараптан, билимибизди практикалаштырган болобуз, экинчиден, аларды оорудан

Ал бул маселе боюнча Ветеринария факультети менен Жаныбарларды сүйүүчүлөр фонду кызматташып жатканын, бирок бул да жетишээрлик эместигин белгилеген. Ошондой эле ректор Балжы көйгөйдүн башка тарабына да көңүл буруу керектигин баса белгилейт: «Бул жандыктар үчүн биз эмне кылсак да, бул көйгөйдүн артында адамдын жоопкерчиликсиздиги жатат. Айрымдар күчүк, мышыкты жакшы көрүп багып алат, үч-төрт айдан кийин алардан тажап, көбүнчө биздин кампуска алып келип таштап кетишет. Бул жакта жашаган иттердин көбү колдо багылган иттер экени көрүнүп эле турат. Эң өкүнүчтүүсү, адамда жоопкерчилик жок, өзүмчүл адамдар көп. Адам ушул жоопкерчиликти сезип, бир күнү бул үчүн жооп бере турганын билиши керек. Ошондуктан, биздин университеттин философиясы - адамды алдыңкы планга коюу менен бирге айлана-чөйрөгө ар дайым көңүл бөлүп иштерман болуу. Айланадагы

Футболдун Жынысы барбы?

Жерен Бенсу Арслан Түркия боюнча 130 аял футбол курама командаларынын бири Бурса Нилүфер Канал Бою Спорт клубунун оюнчусу. Азыркы күндө ал клубдун лицензиясынын негизинде мелдештерди соттук териштирүү укугу бар футбол калысы катары сүйгөн ишин улантууда.

Илгери ташбакалар арасында жарыш өткөн имиш. Жарышта кимде ким мунаранын башына биринчи болуп чыгып барса, ошол жеңмек. Бирок жарышты көрүү үчүн келгендер ташбакалардын жеңишке жетерине көздөрү жетпейт. “Эч бириңер чокуга чыга албайсыңар” деп кыйкырышат алар. Улам барган сайын мунаранын чокусуна жетерине ишенбеген таш бакалар акырындап мелдештен четтей башташат. Муну карап тургандар үндөрүн дагы бийигирээк көтөрүп, “Ай, байкуштар! Силер эч качан бул мунаранын чокусуна чыга албайсыңар” дешет баары бир ооздон. Акыры бир таш бакадан башкалары бүт үмүтүн жоготуп жарыштан четтей беришет. Жалгыз калган ташбака жолун улантып, акыры мунаранын чокусуна чыккан экен. Муну көргөн башка ташбакалар ийгиликтин сырын жеңишке жеткен ташбакадан сурашат. Ташбака алардын сөзүн укпайт, көрсө ал дүлөй экен.

Кээде жагымсыз сөздөргө кулак салбай, максатына карай түз багыт менен бет алуу ийгиликтин эң маанилүү ачкычы болуп саналат. Жерен Бенсу Арслан да дүлөй ташбака сымал ага каршы чыккандардын сөзүн тыңшабастан, өз кыялынан кайтпай жолун улаган. Акырында жеңишке жетишкен.

Жерен Бенсу Арслан Түркия боюнча 130 аял футбол курама командаларынын бири Бурса Нилүфер Канал Бою Спорт клубунун оюнчусу. Азыркы күндө ал клубдун лицензиясынын негизинде мелдештерди соттук териштирүү укугу бар футбол калысы катары сүйгөн ишин улантууда.

Бардыгы футболго кызыгуум менен башталды

“Ал убакта сегиз жашта элем. Айылда эркек балдар топ ойносо, мен да алардын артынан чуркап алчу элем. Ал балдар менен дос болууга жана оюнга катышууга аракеттенчүмүн. Бирок “мен дагы силер менен ойносом болобу” деп сураганымда, “кыздар футбол ойнобойт” деп оюнга

кошушчу эмес. Бирок телевизордон башка чет өлкөлүк кыздардын футбол ойногондорун көрүп калчумун. Бара-бара балдардын мындай мамилесине карабай, футболго болгон кызыгуум, сүйүүм күчөй берди”.

Бир күнү Жерендин атасы ага футбол тобун белек кылат. Ошол күнү Жерен дос балдардан жашырынып, биринчи жолу өзү футбол ойнойт. Ошол күндөн баштап ал бул оюндун сырларын өздөштүрө баштайт. Жерен өз алдынча футболдун бардык сырларын өздөштүргөнгө жетишет. Бирок анын жашоосунда бир көйгөй пайда болот.

“Кыз болсом да, футболду жакшы ойночумун. Мурда “кыздар футбол ойнобойт” деп мени кошпой жүргөн досторум башында айрантаң калып жүрүштү. Бара-бара мени оюнга кошо башташты. Бирок бул көпкө созулган жок. Себеби, мен алардан алда канча мыкты ойночумун. Кыз болуп туруп алардан жакшы ойногонума алар чыдай алышкан жок. Акыры мени оюнга кошпой турган болушту”.

Көчөдөгү балдардын, айылдаштарынын эч бир сөзү, пикири Жерендин футболго карата кызыгуусун токтото алган жок. Жерен өзү туура деп эсептеген жол менен түз кете берди. 11 жашына чейин айыл арасында футбол оюндарына катышып, футболду жакшы өздөштүрдү. Анын курагындагы кыздар өз бөлмөсүн поп-жылдыздардын сүрөттөрү менен кооздосо, ал дубал бетине белгилүү футбол оюнчулардын сүрөттөрүн толтуруп илип алчу. Ошентип, футбол Жерен үчүн жөн гана оюн эмес, а жашоосунун маңызына айланды.

Чоң курама командада ойноо кыялы
“Бир жолу көчөдө футбол ойноп жүргөнүмдө Бурса Нилүфер Канал Бою Спорт клубунун тренери Али Осман Гүмүш мени көрүп калды. Жаныма келип, курама топто ойнойсунбу деп сурады. Бул менин көптөн күткөн кыялым эле. Ал жакка барганымда, мен сыяктуу футболчу кыздарды чоң аянтта көрүп сүйүнгөнүмү айтпа. Ошентип, бир топтун мүчөсү болуп калдым”.

Жерен профессионалдык футбол дүйнөсүнө U15 тобунда ойноо менен кадам таштаган. Жерендин айтымында, бул матч анын талантын, жөндөмүн жана өзүн көрсөтө турган мыкты мүмкүнчүлүк эле. Бирок алгач иштер ал каалагандай жүргөн жок. Чоң мелдештик оюндарда тренерлер курама командага келип айткан сөздөрү оюндун экинчи жарымын өзгөртүүгө кудурети жетет. Бир жолкусунда окутуучусу Али Осман анын жанына келип: “Коркоктор ар дайым өлөт. Корксон, сен да өлөсүн” деди. Оюндун экинчи жарымына толук ишеним менен чыктым. Ялова Спорт менен жарышууда мен киргизген гол менен 2:0 менен жеңишке жеттик.

Жерен Бурса Нилүфер Канал Бою Спорт

клубунда 16 жашка чейин ойнойт. Бирок клубдан кетер мезгил да келет. Ошентип, кийинки жолун ал футбол калысы катары уланта баштайт. “Калыстардын сынагына кирдим. Сынактан өткөн соң атайын окуулардан өтүп, бул ишти ийне-жибине чейин өздөштүрдүм. Бул кесипти төртүнчү калыс катары баштадым. Алгач калыстык тажрыйбамда эркектер оюндары болду. “Бул башкача бир сезим эле. Бир кездери кыз болгонум үчүн мени араларына кошпой жүргөн эркектер, эми мен башкарган оюндарда топ ойноп жүрүшөт. Жашоо сүприздерге толо өзү”.

Жерендин 8 жашында башталган футболго болгон сүйүүсү кыска убакыттын ичинде эле албан ийгиликтерге жетүүсүнө түрткү берген. Сүйгөн жана ишенген иши менен алектенүүсүнө өбөлгө түзгөн. Учурда 20 жаштагы Жерен кесибин калыс болуп улантып жаткан учуру. Өзүнүн тандап алган жолуна ыраазы болгон Жерен Бенсу Арслан: “Кесибим менен сыймыктанам. Бир күнү супер лига матчтарына да калыстык кылам”, - дейт ишенимдүү жылмайып.

 Күбра Эрбайракчы

 Интернет